



ÅLANDS JAKT & FISKEMUSEUM

INFORMATIONSBLAD FÖR LÄRARE OM MUSEET OCH VÅR PEDAGOGISKA VERKSAMHET

Som lärare kan du förbereda dig och din klass inför ett studiebesök på Ålands Jakt- och Fiskemuseum. Antingen kan du med hjälp av denna handledning läsa in dig på muséets innehåll (vilket ger dig underlag för att leda klassen på egen hand) eller så kan du leta inspiration utav handledningen för en förberedande lektion och boka en guidad tur i förväg. Meddela gärna på förhand om du önskar göra en tiprunda eller få studiematerial på plats så ordnar vi det, det ingår i entrépriset för ert besök. *Frågor? Ring 38299 eller 040-5886716 eller maila jakt-fiske.museum@aland.net www.jaktfiskemuseum.ax*

Beroende på hur er grupp ser ut och om ni önskar guide eller inte, eller är intresserade av mellanmål och övriga aktiviteter kan vi erbjuda olika paketpriser 2014:

Endast entré	2,50 €/elev
Entré + kort introduktion (10 min visning)	2,50 €/elev
Entré + guide (45 min)	2,50 €/elev + 68€/grupp
Entré + guide (45min) + mellanmål	7,50 €/elev+ 68€/grupp
Entré + mellanmål	7,50 €/elev
Entré + pärlgrävning	4,50 €/elev
Entré + gipsfigurmålning	5,50 €/elev

Egen matsäck kan och får förtäras på trappan utanför museet eller på klipporna nära museet.

Innehåll i detta informationsblad:

Museets innehåll

Studieunderlag1: Bilduppgift (årskurs 1-9)

Studieunderlag2: Att arbeta i grupp och lära vidare (årskurs 3-9)

Vem bor på museet? DJURTIPSET (årskurs 1-2)

TIPSRUNDAN – Jakt och Fiskemuséets egen jägarexamen (årskurs 3-9)

Övriga aktiviteter för barn:

Barnens mellanrum

Pärlgrävning

GEO-stigen

Röra och Göra

Fotografering

MUSÉETS INNEHÅLL

Muséet beskriver ålänningarnas vardag förr, hur man som jägare och fiskare fick mat på bordet och försörjde sin familj. I utställningarna finns allt som rör jakt, fiske och

skärgårdsliv. Svartvita fotografier och texter kompletterar föremålen och beskriver livet på fiskelägen och marknader, hur man jagade säl och drog not.

Kartan visar de olika delar museet består av, och var de olika ämnesområdena ligger, vilket underlättar eventuella förberedelser för egen rundvandring. **(Kartan kommer att finnas på hemsidan så småningom men just nu, begär den på e-post)**

Information om de olika delarna

Säljakten

Skärgårdens första invånare var säljägare och sälen var ett livsviktigt byte under flera årtusenden och allt togs tillvara – köttet, skinnen och fett som kunde användas som lampolja och till impregnering.

Säljakten pågick dygnet och året runt med stor uppfinningsrikedom. Olika redskap användes som nät, klubba, picka, harpun, krokar och bössa och man jagade från båt och på isen - både inomskärs och till havs. Jakten kunde vara ett nöje i lugnt och vackert sommarväder. Men den var farofylld och rentav omänsklig under kalla vinternätter i Östersjön då jägarna drev med isen i öppna båtar.

Notfiske

Notfisket är en av de allra äldsta fiskemetoderna och strömmingsfiske med not nämndes redan under 1300-talet. *Strömmingsnoten* var ett jättelikt fångstredskap och kunde vara 200 meter lång och 20 meter djup. Under våren fiskades lekströmming huvudsakligen med not men under 1800-talet tog fiske med krokskötar över. Också fjällfisk som abborre och gädda fiskades med not. *Lillnoten*, som var cirka 60 meter lång och 3 meter djup, drogs mot stranden medan *Stötnoten* drogs mot två sammankopplade mindre båtar. Genom att koppla ihop en stötnot med två slingor lillnot fick man en *Stornot*. Med stornoten fiskades huvudsakligen abborre i november och december. Under 1800-talet blev fiske med ryssjor mer allmänt men i Eckerö drogs dock lillnot ännu under 1950-talet. Den noten finns i museets samlingar.

Båtar

Skärgårdsbonden höll sig med många båtar.

- *Ökan*, roddbåten, användes på jaktresor, i sälisen och då sjöfågelägg samlades under våren.
- I *roddsumpen* hölls abborren levande medan man tog hand om fångsten (vittjade) i ryssjorna (som är ett fångstredskap).
- *Jullan* eller *kroksköt båten* användes då man vittjade nät och på kortare jaktresor.
- *Skötbåten* användes för strömmingsfiske och för långresor i sälisen under vårvintern. Den användes också för resor till marknader i Åbo och Helsingfors.
- Skärgårdsbonden kunde också ha del i notlagets stora *notbåt*. Med den seglade man till marknader och förde kreatur till holmarna på sommarbete.
- Om bonden bodde på fasta Åland hade han ofta del i en *skuta* som seglade till köpare utanför Åland med ved, saltströmming och slaktboskap.
- Bonden i ytterskärgården kunde ha del i en *kajutbåt* och seglade då bekvämare till marknader i Helsingfors, Reval (Tallinn) och Baltischport (Paldiski).

Marknadsresor

Åländska bönder har sedan urminnes tider seglat till bland annat Stockholm, Åbo och Helsingfors för att sälja saltad strömming och köpa salt, säd och andra begärliga varor. Marknadsresorna var ett avbrott i vardagen men de kunde vara nog så strapatsrika. Man rådde inte över väder och vind och förhållandena ombord var minst sagt spartanska. I öppna båtar "tjaldade" man till natten. Det betyder att man sov på durken under segel som spänts över bommen. Om båten hade en kajuta hade man förvisso tak över huvudet men kajutan kunde vara både trång och fuktig. Å andra sidan var skärgårdsborna vana vid enkla förhållanden. När strömmingen fiskades bodde man ofta veckor i sträck i små fiskekojor i havsbandet – många personer i det enda rummet i kojan.

Fiskelägen

Den höstlekande strömmingen kunde sällan fångas vid hemstranden. Mellan den 25 juli och 14 september var byarna endast befolkade av gamla och orkeslösa. Arbetsfolk och barn var ute på fiskelägen i det yttersta havsbandet med skötar och torskpilk. Boendet var enkelt, med fler familjer i varje koja, i storbåtens kajuta, under seglet eller på ännu mer oskyddade vilpoplatser. Arbetsdagarna var långa och tunga. Ändå är det omvittnat att livet på fiskelägena av många upplevdes som behaglig avkoppling från vardagen i byarna. De små husen på fiskelägena var ofta många till antalet och i hamnarna låg båtarna tätt packade. Lördagkväll och söndag, samt stormiga dagar var det "Skötheligt". Då fiskade man inte utan vilade upp sig, lappade och lagade nät, umgicks, spelade kort, dansade och barnen lekte.

Det fanns ett hundratal skär i den åländska skärgården som under en eller annan tid fått tjäna som fiskeläge och utgångspunkt för skötfiske. Rannöarna, Väderskär, Pattungarna, Stenbådan, Måsskär, Rödhamn, Sältingskär, Kökarsören och Mörskären för att nämna några.

UPPGIFTER FÖR ELEVERNA

Studieunderlag1: Bilduppgift (årskurs 1-9)

Inför besöket

Skicka e-post och begär bilduppgiften (kommer så småningom på hemsidan) med ett antal bilder på föremål som finns i muséets samlingar, vilken kan laddas ner för utskrift. Föremålen på bilderna finns både i basutställningarna och i det öppna lagret. Det är fritt att hitta på egna sätt att använda dessa, annars enligt exemplet nedan

Börja med att berätta vad muséet innehåller

Dela ut bilderna till indelade grupper eller till enskilda elever

Diskutera vad bilden föreställer och vad föremålet är/vad det kan ha brukats till

(En bildförteckning finns bifogad till pdf-filen)

Under besöket

På plats får guiden veta vilka bilder som valts om ni har guide (om inte alla använts)

Under rundturen stannar du som lärare, som med hjälp av guiden lokaliserat föremålen, eller guiden upp vid föremålen. Här får den som fått föremålet på bilden förklara vad han eller hon tror att det är och vilka funderingar som dykt upp kring föremålet. Därefter placeras föremålet i sitt sammanhang. Har ni ingen guide, fråga personal på plats.

Efter besöket

Rundturen skall ge underlag för diskussioner kring livet förr och nu, där barnen kan jämföra sin livssituation med exempelvis fiskesamhällets.

Exempel på diskussionsfrågor i klassrummet efter besöket:

- Hur skiljer sig ert liv från ungdomarnas liv förr? (Kring tiden som åskådliggörs på muséet)
- Hur tror ni den tidens ungdomar tänkte, agerade de möjligen annorlunda i olika situationer?
- Hur tror ni att ett framtida jakt- och fiskeliv skulle kunna te sig?

Studieunderlag2: Att arbeta i grupp och lära vidare (årskurs 3-9)

Dela upp eleverna i grupper om tre/fyra elever när ni kommer till muséet. Ge dem varsitt område som de ska finna intressant fakta kring. De olika ämnesområden är:

- *Notfiske*
- *Säljakt*
- *Trålfiske*
- *Kvinnornas roll i fisket*
- *Fiskelägen och marknadsplatser*

Be dem sedan återvända till sin grupp där de en och en får berätta för de andra i gruppen vad de lärt sig om sitt ämne.

Svara och lös uppgifter som:

- Vad handlar ditt område om?
- Nämn två verktyg eller tillbehör du ser som är kopplat till ditt område (tips: du hittar namnet på verktygen på föremålens lappar) och vad det har använts till
- Skriv ner tre saker du inte visste om från förr (och finns inte det, välj tre saker du tycker är mest intressant!)
- Rita av ett föremål som kan kopplas till ämnet

De kan antingen svara i punktform eller välja att skriva en generell beskrivning av sitt ämne. Här är det viktigt att både finna informationen i informationsbladen men även genom att granska föremålen där man med egna ord beskriver dem.

Detta kan sedan tas med tillbaka till skolan där eleverna arbetar vidare med sina ämnesområden, enskilt eller i grupper.

ÖVRIGA AKTIVITER FÖR BARN PÅ MUSÉET

VEM BOR PÅ MUSÉET? DJURTIPSET (årskurs 1-2)

Det finns många djur som bor på muséet. Med inspiration av dessa har grafiskt utformade djurkaraktärer utformats med tillhörande berättelser kring deras liv och dagliga göromål. I *djurtipset* finns frågor kring djurens liv och utseende som eleverna skall besvara. De

djurkaraktärer som presenteras är:

Älgen Örjan Taggelin
Sälen Sälle och sälungen Moses
Mårdhunden Mia
Haren Harry
Rådjuret Rambli
Sören Strömmingsson med familj och
Ugglan Ulla

Ni väljer själva vilka djur som är intressantast för klassen/gruppen så att dessa vid önskemål kan lyftas fram extra då ni går runt i muséet.

TIPSRUNDAN – Jakt och Fiskemuséets egen jägarexamen (årskurs 3-9)

Tipsrundan är en frågesport där eleverna både måste leta i informationstexterna och granska föremålen mer noggrant för att finna svaren. Det gäller att hitta de olika föremålen i samlingarna som frågorna utgår ifrån men svaren kan även finnas med i muséets olika tematexter. Detta gör att eleverna blir "små forskare".

Barnens mellanrum

I museet finns även *Barnens mellanrum* ett pysselrum att vara kreativ i. Där har barnen möjlighet att röra och göra; färglägga djurfigurer, måla gipsfjärilar (emot kostnad), klä ut sig i tidsenliga kläder och leka strömmingsmarknad eller skapa ett drama i vår dockteater. Ni får gärna informera vilka av dessa aktiviteter som intresserar er, så att vi kan förbereda rummet inför besöket. OBS passar endast små grupper med få elever, max 10.

Pärlgrävning

Om det inte regnar kan man leta pärlor i sanden utomhus och hitta sin egen skatt. Om barnen vill ta hem skatten (pärla+halsband) betalas den i kassan då ni grävt färdigt. Lämpligt för dagisgrupper och mindre lågstadiegrupper (klass 1-2)

GEO-stigen

Om vädret tillåter finns en geologisk vandring med mängder olika stensorter (bergarter) i kronologisk ordning. Stigen börjar vid muséet och sträcker sig ut längs med de röda klipporna där Ålands spännande geologiska historia presenteras. Ute på klipporna är det fint att samlas, ha lite egentid eller kanske ha med sin pincen

Röra och göra

Alla aktiviteter i muséet där barnen får *röra och göra* är utmarkerade med skyltar föreställandes en grön hand och medföljande beskrivning. Är det däremot en röd hand betyder detta att det är ett föremål som inte är tillåtet att röra.

Fotografering

Det är tillåtet att fotografera i muséet, men vi ber er vänligen att hänvisa till Ålands Jakt- och Fiskemuseum vid publiceringar.